

SELETUSKIRI

Eesti seisukohad Euroopa Komisjonile loa andmise kohta osaleda Euroopa Liidu nimel Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis peetavatel läbirääkimistel rahvusvahelise lepingu üle, mis käsitleb isikute kaitset kataastroofide korral

Kokkuvõte:

Euroopa Komisjon taotleb EL Nõukogult volitust osalemaks ÜRO läbirääkimistel rahvusvahelise lepingu üle, mis käsitleb isikute kaitset kataastroofide korral. Läbirääkimised tõukuvad 2024. aastal vastu võetud ÜRO Peaassamblee resolutsioonist 79/128, mille raames võeti vastu otsus 2027. aastaks töötada välja ja sõlmida mitmepoolne konventsioon, mis käsitleb isikute kaitset kataastroofide korral.

EL Nõukogult volituse saamiseks on Euroopa Komisjon esitanud käesoleva Nõukogu otsuse kavandi, mille alusel saab astuda läbirääkimistesse EL-i nimel. Enne lõpliku lepingu sõlmimist taotleb Euroopa Komisjon uuesti volituse lepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks.

Eesti toetab volituse andmist Euroopa Komisjonile ning ÜRO-ga läbirääkimistesse astumist. Eesti vaatest on rahvusvahelise koostöö arendamine elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse valdkondades vajalik ja loodav koostööraamistik aitab tugevdada kõigi riikide, k.a. Eesti, kriisivalmidust ja kataastroofidest mõjutatud isikute abistamist. Eesti peab oluliseks, et uue rahvusvahelise lepingu rakendusmehhanismi puhul tuginetakse maksimaalselt EL-i ja NATO olemasolevatele valdkondlikele koostööstruktuuridele ja -raamistikele.

1. SISSEJUHATUS

Käesoleva Nõukogu otsuse ettepanekuga antakse Euroopa Komisjonile luba osaleda EL-i nimel Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (edaspidi: ÜRO) peetavatel läbirääkimistel rahvusvahelise lepingu üle, mis käsitleb isikute kaitset kataastroofide korral. Ettepanek tõukub ÜRO Peaassamblee [2024. aasta resolutsioonist 79/128](#)¹, mis seab eesmärgiks alustada mitmepoolse konventsiooni väljatöötamisega, tuginedes ÜRO Rahvusvahelise Õiguse Komisjoni [2016. aastal vastu võetud isikute kaitset kataastroofide korral käsitlevatele eelnõu artiklitele](#)². EL on selle teema kujundamises aktiivselt osalenud alates 2011. aastast ning peab oluliseks tagada tulevase lepingu kooskõla EL-i elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonna õigusraamistikuga.

Ettepaneku eesmärk on volitada Euroopa Komisjoni pidama EL-i nimel läbirääkimisi tulevase rahvusvahelise lepingu üle vastavalt [ELTL artikli 218 lõikele 3](#)³. Läbirääkimised on kavandatud 2027. aastaks ning nende tulemusena võidakse sõlmida uus rahvusvaheline konventsioon, mis reguleerib riikidevahelist koostööd ja abi kataastroofide korral. Käesolev otsus ei anna veel nõusolekut lepingu sõlmimiseks ega EL-i ühinemiseks tulevase konventsiooniga. Pärast läbirääkimiste lõppu tuleb lepingu teksti üle otsustada eraldi ning selle allkirjastamiseks ja

¹ ÜRO Peaassamblee 4. detsembri 2024 vastu võetud resolutsioon 79/128, mis käsitleb isikute kaitset katarstroofide korral.

² ÜRO Rahvusvahelise Õiguse Komisjoni (ILC) 2016. aastal esitatud isikute kaitset kataastroofide korral käsitlevate artiklite ettepanekud Peaassambleele.

³ Euroopa Liidu Toimimise Leping, artikkel 218 lõige 3: „Komisjon või liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kui kavandatav leping on eranditult või peamiselt seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, annab soovitusi nõukogule, kes võtab vastu otsuse, millega antakse luba alustada läbirääkimisi ning nimetatakse sõltuvalt kavandatava lepingu teemast liidu läbirääkija või läbirääkimisrühma juht.“

sõlmimiseks antakse vajalikud volitused liikmesriikide ja EL-i poolt edasiste eraldiseisvate otsuste kaudu.

Vabariigi Valitsuse seisukoha kujundamine on vajalik, kuna kavandatav leping asub jagatud pädevuses ehk eeldab liikmesriikide nõusolekut. Algatusega ei kaasne olulist mõju riigiasutustele ja riigieelarvele. Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond ning elanikkonnakaitse osakond (info@siseministeerium.ee). Valdkonna eest vastutab Siseministeeriumi kriisivalmiduse ja elanikkonnakaitse asekancler Tuuli Räim (tuuli.raim@siseministeerium.ee).

2. TAUST

2016. aastal võttis ÜRO Rahvusvahelise Õiguse Komisjon (ILC) vastu katastroofide korral isikute kaitset käsitlevad eelnõu artiklid. Kuna selles valdkonnas puudub seni terviklik rahvusvaheline õigusinstrument, otsustas ÜRO Peaassamblee 2024. aasta detsembris resolutsiooniga 79/128 alustada mitmepoolse konventsiooni väljatöötamist. EL on osalenud aktiivselt eelnõu artiklite väljatöötamisel ning [esitas 2025. aasta detsembris ettepanekud](#) nende muutmiseks⁴. Muudatusettepanekuid esitasid kokku 26 riiki, millest 8 olid EL-i liikmesriigid⁵. Need ettepanekud koondas ÜRO ühtsesse koonddokumenti pärast ÜRO Peaassamblee kuuenda komitee taasalusstatud istungit, mis toimus 6.–10. aprillil 2026 New Yorgis. Koonddokument saab aluseks ametlikele läbirääkimistele, mis [leiavad aset 25. jaanuarist kuni 12. veebruarini 2027](#) Manilas⁶.

EL-i huvides on osaleda konventsiooni läbirääkimistel liidu tasandil, et tagada kooskõla EL-i elanikkonnakaitse- ja humanitaarabi valdkonna õigusraamistikuga. Seetõttu soovib Euroopa Komisjon Nõukogul võtta vastu sellekohase otsuse ning määrata Euroopa Komisjon EL-i läbirääkijaks vastavalt ELTL artikli 218 lõikele 3.

EL-i osalemine tulevase mitmepoolse lepingu läbirääkimistel on kooskõlas tema pädevustega elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonnas. ELTL artikli 196 lõike 1 kohaselt⁷ toetab EL liikmesriikide tegevust katastroofide ennetamise, valmisoleku ja neile reageerimise valdkonnas EL-is ning edendab rahvusvahelise elanikkonnakaitsealase tegevuse sidusust (punkt c). Seda pädevust on kasutatud muu hulgas [liidu elanikkonnakaitse mehhanismi \(UCPM\) käsitleva otsuse 1313/2013/EL vastuvõtmise kaudu](#)⁸. Igal maailma riigil on võimalik aktiveerida UCPM, et taotleda abi katastroofi tagajärgedega toimetulekuks.

⁴ [UN General Assembly Resolution 79/128](#) para 7 and the EU's [Proposal for Amendments](#) submitted in December 2025.

⁵ ÜRO peasekretär sai seisukohad Saksamaalt, Prantsusmaalt, Iirimalt, Sloveenialt ja Itaalialt ning ühise seisukoha Põhjamaadelt (st Taani, Rootsi ja Soome). Kõigi laekunud seisukohtade loetelu on kättesaadav [siit](#).

⁶ ÜRO Peaassamblee resolutsioon 80/L.14, mis käsitleb ÜRO täievoliliste esindajate konverentsi katastroofide korral inimeste kaitse teemal.

⁷ Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 196 lõige 1: „Liit soodustab liikmesriikide vahelist koostööd, et tõhustada loodusõnnetuste või inimtegevusest tingitud õnnetuste ennetamist ja nende eest kaitsmiseks loodud süsteeme.“

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1313/2013/EL, 17. detsember 2013, liidu kodanikkaitse mehhanismi kohta EMPs kohaldatav tekst (OJ L 347 20.12.2013, p. 924).

Humanitaarabi valdkonnas annab ELTL artikkel 214 EL-ile võimaluse aidata loodus- või inimtekkeliste katastroofidega silmitsi seisvate riikide ja piirkondade abivajajaid. EL-i tegevust selles valdkonnas reguleerib [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1257/96](#)⁹ humanitaarabi kohta. Selle määruse alusel [esitas Euroopa Komisjon 27. mail 2026 ühisteatise](#)¹⁰, milles määratletakse strateegia Euroopa humanitaarabi tõhusamaks ja vastupidavamaks muutmiseks.

Täpsemalt on EL seisukohal, et katastroofide korral isikute kaitset käsitlev rahvusvaheline konventsioon võiks täiendada EL-i olemasolevaid mehhanisme ja tegevusi elanikkonnakaitse ning humanitaarabi valdkonnas. Seetõttu on EL-i osalemine ametlikel läbirääkimistel vajalik, et tagada tulevase õigusakti kooskõla olemasolevate EL-i õigusaktidega, eelkõige liidu elanikkonnakaitse mehhanismi käsitleva otsusega 1313/2013/EL ja humanitaarabi määrusega 1257/96, ning toetada tulevast nõukogu otsust küsimuses, kas EL peaks konventsiooniga ühinema.

ILC eelnõu artiklite eesmärk on muu hulgas kehtestada koostöökohustus riikide ning riikide ja teiste abiandjate vahel, et toetada abivajajaid, ning sätestada kohustused nii katastroofist mõjutatud riikidele kui ka abi osutajatele. Seetõttu puutub tulevane konventsioon kokku otsusega 1313/2013/EL, mis loob raamistiku liikmesriikide koostööks katastroofide ennetamisel, nendeks valmistumisel ja neile reageerimisel. Samuti mõjutaksid tulevase konventsiooni sätted viisi, kuidas EL osutab humanitaarabi kolmandatele riikidele määruse 1257/96 alusel. Seetõttu on oluline kasutada läbirääkimistel osalemist selleks, et tagada kooskõla nende pikaajaliste katastroofijuhtimise instrumentide ja tulevase konventsiooni normide vahel.

Kuigi katastroofide korral isikute kaitset käsitleva konventsiooni läbirääkimised puudutavad peamiselt elanikkonnakaitset ja humanitaarabi, võib tulevane õigusinstrument mõjutada ka teisi EL-i poliitikavaldkondi, mille kaudu rahastatakse katastroofideks valmisolekut, vastupanuvõimet ja reageerimist. Läbirääkimised võivad olla olulised järgmiste rahastamisprogrammide ja nende jätkuprogrammide jaoks: instrument „Gloaalne Euroopa“, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta otsus nr 1313/2013/EL liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta, samuti Nõukogu 20. juuni 1996. aasta määrus (EÜ) nr 1257/96 humanitaarabi kohta. Euroopa Konkurentsivõime Fondi raames võidakse rahastada riiklikku katastroofiohu ennetamise ja juhtimise tegevust, peamiselt läbi programmi LIFE.

3. NÕUKOGU OTSUSE SISU

Nõukogu otsuse ettepaneku *preambulis* rõhutab Euroopa Komisjon vajadust osaleda 2024. aasta detsembris ÜRO algatatud läbirääkimistest mitmepoolse rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks isikute kaitseks katastroofide korral. Selles protsessis on EL aktiivselt osalenud 2011. aastast ning andnud tagasisidet 2016. aastal ILC esitatud temaatilistele eelnõu artiklitele. -Tagamaks kooskõla EL-i elanikkonnakaitset ja kriisivalmidust reguleerivate õigusaktidega

⁹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1257/96, 20. juuni 1996, humanitaarabi kohta (OJ L 163 2.7.1996, p. 1).

¹⁰ Euroopa Komisjoni ühisteatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule - Väärtuste kaitsmine, reformide algatamine ja saavutamine: EL-i humanitaartegevusmuutuvas maailmakorras, JOIN(2026) 25

osaletakse läbirääkimistel liidu tasemel, kus EL-i esindab Euroopa Komisjon kooskõlas liikmesriikide antud volitusega.

Artikkel 1 lubab osaleda eelmainitud läbirääkimistel ÜRO-ga.

Artikkel 2 nimetab EL-i poolseks läbirääkijaks Euroopa Komisjoni.

Artikkel 3 sätestab läbirääkimiste juhised, mis on esitatud käesoleva Nõukogu otsuse ettepaneku lisas 1. Läbirääkimiste juhised adresseerib Nõukogu Euroopa Komisjonile kui läbirääkijale.

Artikliga 4 sätestatakse läbirääkimiste konsulteerimiseks erikomitee, mille rolli hakkab täitma rahvusvahelise avaliku õiguse töörühm (COJUR).

Artikkel 5 määrab käesoleva Nõukogu otsuse saajaks Euroopa Komisjoni.

Käesoleva Nõukogu otsuse ettepaneku juurde esitatud [*lisa 1*](#) sätestab läbirääkimiste juhised Euroopa Komisjonile, mis seavad eesmärgiks tagada vastavus nii rahvusvahelise kui ka EL-i tasandi elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse õigusega ning kohustustega (punktid 1-4). Samuti soovitakse saavutada tasakaal looduskatastroofidest mõjutatud isikute kaitse ja riikide territoriaalse suveräänsuse vahel (punkt 5), mis võtaks arvesse EL-i väärtusi (punkt 6). Eraldi tuuakse esile, et mõiste „katastroof“ oleks tulevases konventsioonis täpsustatud viisil, mis võimaldaks käsitleda relvakonflikte samade reeglite kokkusobivuse alusel – lahendamatu vastuolude korral jääb kehtima rahvusvaheline humanitaarõigus kui erinorm (punkt 7).

Läbirääkimiste sisu puhul peab EL püüdlema selle poole, et konventsioon hõlmaks kõiki katastroofide ohjamise etappe, st ennetamist, valmisolekut ja reageerimist (punkt 8), ning tagaks mõjutatud isikute inimõigused ja põhivajaduste rahuldamise (punkt 9). Konventsioonis esitatakse katastroofide määratlused, mis võimaldavad tegeleda sündmuse kahjulike tagajärgedega mõjutatud isikutele, olenemata sellest, mis katastroofi põhjustas (punkt 10). Lisaks peab tagama konventsiooni vastavust [Oslo suunistega välisriikide sõjaliste ja kodanikkaitse vahendite kasutamise kohta suurõnnetuste korral](#) (punkt 11), abistavate osalejate määratlemisele, mis viitab piirkondliku integratsiooni organisatsioonile (punkt 12) ning tagab laiemat tõlgendamist välisabist, hõlmates ekspertteadmisi (punkt 13).

Tulevase konventsiooni tekstis märgitakse sõnaselgelt, et katastroofidele reageerimisel tuleb järgida järgmist nelja humanitaarabi põhimõtet: i) neutraalsus, ii) erapooletus, iii) inimlikkus ja iv) sõltumatus (punkt 14). Samas peavad konventsiooniga liitunud riigid olema kohustatud nii tegema koostööd omavahel ja asjaomaste organisatsioonidega (punkt 15) kui ka kasutama oma vahendeid katastroofidest tingitud ohu vähendamiseks (punkt 16). Lisaks peab mõjutatud riik tagama katastroofi ohvrite kaitset ja osutama neile abi (punkt 17). Sõlmitav konventsioon peab sisaldama minimaalseid tulemusliku rahvusvahelise koostöö menetlusnorme, millega tagatakse välisabi sujuv järkjärguline lõpetamine (punkt 18).

EL-i huvides on, et konventsiooniga oleks säilitatud katastroofiabi valdkonnas kehtivad ülemaailmsed ja piirkondlikud õigusraamistikud ning jätkuv rahvusvaheline koostöö, võimaldades EL-i liikmesriikidel omavahelistes suhetes jätkata EL-i õigusnormide kohaldamist (punkt 19). Samuti nähakse ette lihtne ja asjakohane mehhanism konventsiooni rakendamise tagamiseks ning reguleeritakse olulisi lõppsätteid, sealhulgas allkirjastamist, ratifitseerimist, jõustumist, muutmist, peatamist, denonsseerimist, hoiulevõtjat ja keeli (punkt 20). Konventsioon toetab kõigi asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide tulemuslikku osalemist ja koostööd selle rakendamisel (punkt 21). Lisaks võimaldab konventsioon EL-il saada selle osaliseks ning osaleda vaidluste lahendamise mehhanismis (punkt 22).

Läbirääkimiste protsessi ülesehitamisel peaks Euroopa Komisjon tagama, et tulevane ÜRO konventsioon oleks kooskõlas asjaomaste EL-i õigusaktide, poliitikameetmete ja muudest asjakohastest mitmepoolsetest lepingutest tulenevate EL-i kohustustega (punkt 23). Samuti peab Euroopa Komisjon pidama EL-i nimel läbirääkimisi küsimustes, mis kuuluvad aluslepingute kohaselt liidu pädevusse (punkt 24). Läbirääkimised tuleb aegsasti ette valmistada ning selleks teavitab Euroopa Komisjon Nõukogu eeldatavast ajakavast, arutatavatest küsimustest ja muust asjakohasest teabest võimalikult varakult (punkt 25). Läbirääkimiste käigus peavad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid tegema tihedat koostööd (punkt 26). Võimaluse korral peaks läbirääkimisvoorudele eelnema rahvusvahelise avaliku õiguse (COJUR) töörühma koosolek, et määratleda põhiküsimused, kujundada seisukohad ja anda suuniseid, sealhulgas avalduste ja reservatsioonide kohta (punkt 27). Pärast iga läbirääkimisvooru esitab Euroopa Komisjon COJUR töörühmale aruande läbirääkimiste tulemuste kohta (punkt 28), ning teavitab Nõukogu kõigist olulistest läbirääkimiste käigus tekkivatest küsimustest (punkt 29).

4. NÕUKOGU OTSUSE VASTAVUS PÄDEVUSE ANDMISE, SUBSIDIAARSUSE JA PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTETELE

4.1. EL pädevuste jaotus:

Rahvusvahelise lepingu sõlmimise õiguslikuks aluseks on ELTL artiklid 196 ja 214 ning menetluslikuks aluseks artikli 218 lõiked 3 ja 4. Artikkel 196 annab EL-ile pädevuse toetada liikmesriikide koostööd ja suurendada katastroofide ennetamise ning neile reageerimise tõhusust, samas kui artikli 214 lõige 4 võimaldab EL-il osutada humanitaarabi katastroofide ohvritele kolmandates riikides ning sõlmida selleks vajalikke rahvusvahelisi kokkuleppeid. Menetluslikult näevad ELTL artikli 218 lõiked 3 ja 4 ette, et komisjon teeb nõukogule ettepaneku läbirääkimiste alustamiseks, nõukogu annab selleks loa ning määrab läbirääkija. Komisjon soovib, et EL osaleks ÜRO egiidi all peetavatel läbirääkimistel isikute kaitset katastroofide korral käsitleva rahvusvahelise lepingu üle ning et liidu läbirääkijaks määrataks Euroopa Komisjon. Humanitaarabi puhul sätestab ELTL artikli 4 lõige 4, et EL-il on liikmesriikidega paralleelne pädevus. See tähendab, et EL-i pädevuse teostamine humanitaarabi valdkonnas ei takista liikmesriikidel samas valdkonnas oma pädevust edasi teostamast.

4.2. Vastavus subsidiaarsuse põhimõttele:

Loodus- ja inimtekkeliste katastroofide piiriülene mõju ning vajadus koordineeritud reageerimise järele põhjendavad EL-i aktiivset rolli elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonnas. Kuna kavandatud konventsioon oleks tihedalt seotud EL-i olemasolevate õigusaktide ja koostöömehhanismidega, aitaks EL-i osalemine läbirääkimistel tagada sidusa ja ühtse õigusraamistiku, kujundada konventsiooni kooskõlas ELi põhimõtete ja õigusega ning jagada oma ulatuslikku kogemust elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonnas. Seetõttu nõustume, et otsuse eelnõu on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega ja EL-i osalemine läbirääkimistel on tõhusam kui üksnes liikmesriikide eraldiseisev tegutsemine.

Seeläbi on esitatud Nõukogu otsuse ettepanek vastavuses subsidiaarsuse põhimõttega.

4.3. Vastavus proportsionaalsuse põhimõttele:

Euroopa Komisjoni osalemine katastroofide korral isikute kaitset käsitleva rahvusvahelise konventsiooni ametlikes läbirääkimistes on kõige sobivam viis edendada rahvusvahelise koostöö, humanitaarabi, inimõiguste austamise ja solidaarsuse põhimõtteid, mida EL soovib edendada nii liidusiseselt kui ka väljaspool liitu. Osalemine tagaks samuti EL-i ühtse seisukoha ning aitaks kindlustada, et tulevane konventsioon oleks kooskõlas EL-i õigustikuga (*acquis*) elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonnas. Eesti hinnangul on otsuse eelnõu ja läbirääkimisjuhised proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas, kuna lähtuvad varem kokkulepitud EL-i humanitaarabi andmise ja katastroofiohu korral abistamise põhimõtetest.

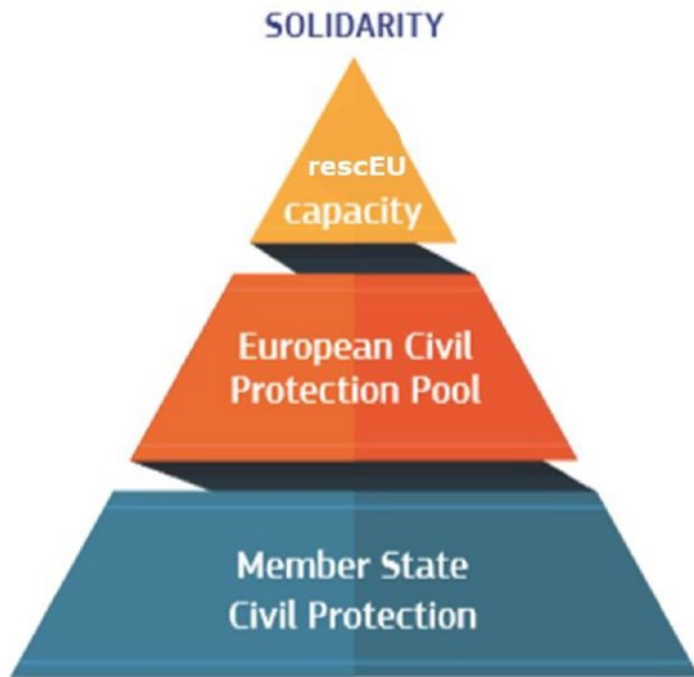
Seeläbi on esitatud Nõukogu otsuse ettepanek vastavuses proportsionaalsuse põhimõttega.

6. ESIALGNE MÕJUDE ANALÜÜS

Läbirääkimiste etapis ei ole kavandatud Nõukogu otsusel mõju Eesti riigieelarvele, halduskoormusele ning sotsiaal-majanduslikele näitajatele.

Juhul, kui läbirääkimised osutuvad edukaks ning Euroopa Komisjon sõlmib liikmesriikide antud volituse alusel rahvusvahelise lepingu ÜRO-ga isikute kaitsmise eesmärgil katastroofide korral, võib eeldada positiivset mõju Eesti elanikkonnakaitsele ja kriisivalmidusele läbi suurema õigusselguse ja parema koostöö riikide vahel. Eestile ei teki täiendavaid abi osutamise kohustusi väljaspool EL-i, kuivõrd lähtutakse Euroopa Liidu humanitaarabi andmise ja EL elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu abistamise põhimõtetest).

Rahvusvaheline konventsioon, mis käsitleb isikute kaitset katastroofide korral, annab võimaluse täiendada EL-i olemasolevaid mehhanisme ja tegevust elanikkonnakaitse ja humanitaarabi valdkonnas. Seetõttu on EL-i osalemine ametlikel läbirääkimistel vajalik, et tagada tulevase teksti kooskõla kehtiva otsusega 1313/2013/EL **liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kohta** (UCPM), mida tulevikus hakkab asendama määrus. Juba täna taotleavad riigid üle maailma abi UCPM mehhanismist. Tõhusaks ja kiireks reageerimiseks/abi andmiseks on oluline säilitada õigusaktide kooskõla.

Joonis 1: UCPM-i struktuur koos erinevate komponentidega.

Joonisel 1 on toodud **UCPM-i struktuur**, mille kohaselt elanikkonnakaitse ja tervise hädaolukordade puhul püüab liikmesriik hakkama saada kõigepealt iseseisvalt, kasutades oma varusid ja võimekusi (joonisel märgitud kui *Member State Civil Protection*). Alles seejärel, kui oma jõududega toime ei tulda, tehakse pöördumine UCPM-i määruse alusel EL-i solidaarsete võimekuste kasutamiseks. Seeläbi on määruse kohaldamisalas nn kahed varud: i) *European Civil Protection Pool* (edaspidi: *ECPP*) ning ii) rescEU võimekus / varud (joonisel samanimelised). ECPP varud on hallatavad liikmesriikide poolt ning rescEU varusid haldab Euroopa Komisjon. Täpsemalt toimivad mõlemad osad järgmiselt:

1. **EU Civil Protection Pool (ECPP) ehk Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurss** koosneb liikmesriikide poolt vabatahtlikult eraldatud reageerimisvõimekustest nagu näiteks moodulid, muud reageerimisvõimekused ja ekspertide kategooriad. Lõpliku otsuse nende kasutamise kohta teatud hädaolukorras teevad liikmesriigid. Ühisressursi kasutamisel kaetakse UCPM-i kaudu eelkõige transpordi- ja logistikakulud.
2. **rescEU ehk EL-i ülene võimekuste ja varude kogum**, on täielikult rahastatud EL-i poolt, aga varusid hoiustatakse liikmesriikides. rescEU varud võetakse kasutusele viimase abimeetmena ehk siis, kui nii liikmesriikide enda kui ka teiste liikmesriikide poolt elanikkonnakaitse ühisressurssi eraldatud võimekused on ammendunud.

Kogu tegevuse koostoime tagamiseks on vajalik laialdane koordineerimine, mida teostab EL-i hädaolukordade koordineerimiskeskus (edaspidi: *ERCC*). ERCC on seeläbi EL-i elanikkonnakaitse mehhanismi tuum. ERCC koordineerib abi andmist katastroofi sattunud riikidele, sh abivahendite, ekspertteadmiste, elanikkonnakaitse meeskondade ja spetsiaalse

varustuse näol. ERCC töötab ööpäevaringselt, tagab hädaabi kiire kohaletoimetamise ja tegutseb koordineerimiskeskusena kõigi EL-i liikmesriikide, 10 täiendava osaleva riigi, kannatanud riigi ning elanikkonnakaitse ja humanitaarabi ekspertide vahel.

UCPM-i tegevuse käivitamise skeem

UCPM-i käivitamine hädaolukorras jälgib järgmist loogilist järjestust ja tegevusalgoritmi:

1. Lahvatab hädaolukord (nt looduskatastroof, sõjaline rünnak);
2. Riik aktiveerib oma elanikkonnakaitse ressursid ja võimekused, et hädaolukorraga toime tulla;
3. Kui sellest ei piisa: esitatakse abitaotlus UCPM-i alusel läbi EL-i ühise hädaolukordade ja side süsteemi (edaspidi *CECIS*);
4. EL-i hädaolukordade koordineerimiskeskus ehk ERCC hindab olukorda ja koordineerib abi andmist. Sõltuvalt olukorra tõsidusest võib ERCC teha otsuse anda abi:
 - Euroopa elanikkonnakaitse ühisressurssi ehk ECPP reservist;
 - rescEU varudest;
 - Varudest, mida ei ole ECPP reservis ega ka rescEU-s. Sellisel juhul kutsub ERCC kokku koordineerimise koosoleku ja osalevatel riikidel on võimalik teada anda, kas ja kuidas on võimalik aidata.
5. Pärast hädaolukorra lahenemist toimub järelhindamine.

7. EESTI SEISUKOHAD JA PÕHJENDUSED

7.1. Eesti toetab nõukogu otsuse vastu võtmist koos esitatud läbirääkimisjuhistega ning Euroopa Komisjonile volituse andmist osaleda Euroopa Liidu nimel Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis peetavatel läbirääkimistel rahvusvahelise lepingu üle, mis käsitleb isikute kaitset katastroofide korral.

Põhjendus: Muutuvas kliimakeskkonnas ning loodus- ja muude katastroofide sagenemise tingimustes on oluline tugevdada rahvusvahelist koostööd ja luua ühtne õigusraamistik riikidevahelise abi ning mõjutatud isikute kaitse tagamiseks. Samuti on oluline, et tulevane konventsioon oleks kooskõlas Euroopa Liidu olemasoleva õigusraamistikuga, sealhulgas liidu elanikkonnakaitse mehhanismi (UCPM) käsitlevate õigusaktidega. Arvestades, et riigid üle maailma kasutavad juba praegu UCPM-i kaudu pakutavat abi, aitab EL-i aktiivne osalemine läbirääkimistel tagada tõhusa ja kiire rahvusvahelise reageerimise ning säilitada erinevate õigusaktide ja mehhanismide kooskõla.

7.2. Eesti peab oluliseks, et uue rahvusvahelise lepingu rakendusmehhanismi puhul tuginetakse maksimaalselt EL-i ja NATO olemasolevatele valdkondlikele koostööstruktuuridele ja -raamistikele.

Põhjendus: Tuginedes varem kinnitatud seisukohtadele Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamise kohta¹¹ rõhutame, et tõhus kriisiohjamine eeldab olemasolevate mehhanismide ja koostööraamistike maksimaalset ärakasutamist. Paralleelsete struktuuride loomine võib suurendada halduskoormust ning hajutada nii rahalisi kui ka inimressursse. Seetõttu tuleks keskenduda lahendustele, mis tugevdavad olemasolevate süsteemide omavahelist koostoimet ja täiendavad juba toimivaid korraldusi, et tagada võimalikult tõhus ja koordineeritud reageerimine.

Kriisiolukordadeks tuleb läbi mõelda liiduülesed stsenaariumid ja õppused, kehtestada juhendid ja töökorrad ning mehhanismid tõhusaks koostööks ja suhtluseks. Seeläbi parandatakse üldist kriisideks valmisolekut ja reageerimisvõimekust.

8. KOOSKÕLASTAMINE

Eesti seisukohtade väljatöötamisse kaasati Välisministeerium ja Riigikantselei julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo, kellelt märkusi ei laekunud. Eesti seisukohad on kooskõlastatud Riigikantselei EL koordinatsioonikogu istungil 30. septembril 2026.

¹¹ Eesti seisukohad Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamise kohta, heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 6. veebruari 2025. a istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon 14. veebruari 2025. a istungil